

Türk Kültürüne Uyarlanmış Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi (*)

Merve BAŞARICI (*)

Öz

Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını belirleyen sürekli ve tutarlı özellikler bütünüdür. Bu özellikler, bireylerin siyasi tutum ve davranışlarını da etkilemektedir. Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile siyasal katılım düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma kapsamında, İstanbul'da çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim görmekte olan toplam 394 öğrenciye iki ölçek üzerinden anket uygulanmıştır. Veri toplama süreci, nitelikli geri dönüş oranı sağlamak amacıyla yüz yüze mülakat yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara uygulanan ölçekler Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ile Siyasal Katılım Ölçeğidir. Elde edilen veriler doğrultusunda yapılan istatistiksel analizler, kişilik özelliklerinin alt boyutları olan "dışadönüklük," "gelişime açıklık," "duygusal tutarsızlık" ve "olumsuz değerlik" değişkenlerinin, siyasal katılım üzerinde anlamlı etkiler oluşturduğunu ortaya koymuştur. Özellikle dışadönüklük ve gelişime açıklık kişilik özellikleri, siyasal katılımı artıran en önemli faktörler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın kişilik özelliklerinin "uyumluluk" alt boyutunun siyasal katılım üzerinde herhangi bir etkisi görülmemiştir. Öte yandan, kişilik özelliklerinin "sorumluluk" alt boyutunun siyasal katılım üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgular, siyasal davranışların yalnızca sosyo-politik bağlamla değil, bireysel psikolojik faktörlerle de şekillendiğini ortaya koyarak, siyasal katılımı açıklamaya yönelik bütüncül yaklaşımların gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Siyaset, Kişilik Özellikleri, Siyasal Davranış, Siyasal Katılım.

Özgün Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 08.08.2025

Kabul Tarihi: 06.01.2026

(*) Bu makale yazarın İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde tamamlanan "Üniversiteli gençlerin kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisi: İstanbul örneği" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

(**) Arş. Gör. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

E-mail: merve.basarici@medeniyet.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8151-6880>

Merve Başarıcı, "Türk Kültürüne Uyarlanmış Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi," *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 22 (Mayıs 2026): 93-112
DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.12.22.170>

Bu eser [Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

The Effect of Five Factor Personality Traits Adapted to Turkish Culture on Political Participation (*)

Merve BAŞARICI (*)

Abstract

Personality is a set of consistent and enduring characteristics that determine individuals' thoughts, feelings, and behaviors. These characteristics also influence individuals' political attitudes and behaviors. The main objective of this study is to examine the relationship between university students' personality traits and their levels of political participation. Within the scope of the research, a survey was administered to a total of 394 students studying at various state and foundation universities in Istanbul using two scales. The data collection process was conducted through face-to-face interviews in order to ensure a qualified response rate. The scales applied to the participants were the Basic Personality Traits Scale Developed in Turkish Culture and the Political Participation Scale. Statistical analyses conducted based on the data obtained revealed that the sub-dimensions of personality traits, namely "extraversion," "openness to development," "emotional instability," and "negative value," have a significant effect on political participation. In particular, extraversion and openness to experience emerged as the most important factors increasing political participation. On the other hand, the "agreeableness" sub-dimension of personality traits was found to have no effect on political participation. On the other hand, it was concluded that the "responsibility" sub-dimension of personality traits has a negative effect on political participation. The findings reveal that political behavior is shaped not only by the socio-political context but also by individual psychological factors, pointing to the need for comprehensive approaches to explaining political participation.

Keywords: Personality, Politics, Personality Traits, Political Behavior, Political Participation.

Original Research Article

Submission Date: 08.08.2025

Acceptance Date: 06.01.2026

(*) This article is derived from the author's doctoral thesis entitled "The effect of university students' personality traits on political participation: The case of Istanbul," completed at Istanbul Medeniyet University, Department of Political Science and Public Administration.

(**) PhD., Research Assistant, Istanbul Medeniyet University, Faculty of Political Sciences, Department of Political Science and Public Administration.

E-mail: merve.basarici@medeniyet.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8151-6880>

Merve Başarıcı, "The Effect of Five Factor Personality Traits Adapted to Turkish Culture on Political Participation," *Üsküdar University Journal of Social Sciences*, no. 22 (May 2026): 93-112

DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.12.22.170>

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Giriş

“Büyük Beşli Kişilik Özellikleri” genellikle psikoloji literatüründe kullanılan bir terim olup bireylerin beş temel özellik üzerinden kişiliklerini tanımlamaya çalışır. Kişilik özellikleri, bireylerin siyasal tutumlarını, siyasete ilgisini, katılım motivasyonlarını ve siyasal eylemlerde bulunma eğilimlerini doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle kişilik özellikleri siyasal davranış üzerinde etkili olması beklenen psikolojik faktörlerden birisidir. Örneğin, dışadönük bireyler iddialı, sosyal, iletişimi güçlü, enerjik kişiler olması nedeniyle siyasi partilere katılma, liderlik pozisyonlarına ulaşma olasılıkları daha yüksektir.

Siyasal katılım, demokratik süreçlerin temel unsuru olarak, vatandaşların sisteme yönelik taleplerinin iletilmesinde, yönetilenler karşısında sorumlu bir iktidarın ortaya çıkması ve sistemin meşruiyetinin sağlanmasında büyük öneme sahiptir. Kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisini anlamak, siyasal davranıştaki bireysel farklılıkları daha derinlemesine anlamamıza olanak tanır, bireylerin siyasi süreçlere daha aktif katılımını sağlayacak yollar bulmayı kolaylaştırır ve böylece sosyal ve siyasal istikrarın artmasına, demokratik süreçlerin kapsayıcılığını artırmaya katkıda bulunur. Bu tür bir araştırma, siyasal katılımın sadece sosyo-ekonomik, demografik ve yapısal faktörlerden değil, aynı zamanda bireysel psikolojik özelliklerden de etkilendiğini gösterir. Siyaset psikoloji ve siyaset bilimi alanında, kişilik özellikleri ve siyasal davranışlar arasındaki ilişkinin ortaya konması, birey-merkezli siyasal davranış teorilerinin gelişimine katkıda bulunur.

Aynı zamanda politik psikoloji, bireylerin ve toplumların siyasi davranışlarını anlamada önemli bir disiplindir. Ancak, bu alandaki teorilerin ve ölçüm araçlarının akademik ve kültürel değerlere uygun şekilde geliştirilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Yabancı kaynaklı teoriler ve ölçme araçları, farklı kültürel bağlamlarda doğrudan uygulanamayabilir. Bu nedenle, yerel kültürel dinamiklere uygun çalışmaların yapılması, Türk kültürüne has uygun ölçme araçlarının geliştirilmesi, var olan yabancı kaynaklı ölçekler, yerel kültürel değerlere uyarlanarak yeniden gözden geçirilmesi önemlidir. Saha çalışmaları, bu süreçteki eksikliklerin belirlenmesine ve daha etkili çözüm önerilerinin sunulmasına yardımcı olacaktır. Böylece, politik psikoloji alanında daha doğru ve kapsamlı bilgiler elde edilerek, toplumsal sorunlara yönelik etkili çözümler geliştirilebilir. Bu makale de kişilik özellikleri ile siyasal katılım arasındaki ilişki Türk kültürüne özgü bir perspektiften ele alınarak literatüre katkı sağlanmaktadır.

Kişilik Özellikleri ve Siyasal Katılım

Kişilik, bir kişinin davranışına bireysellik ve tutarlılık katan göreceli olarak kalıcı kişiye özgü mizaç ve karakter özelliklerinden oluşur.¹ Psikoloji biliminde pek çok kişilik kuramı bulunmaktadır. Schultz tarafından psikanalitik, neo-psikanalitik, kişiler arası, özellik, gelişimsel, hümanist, bilişsel, davranışsal ve sınırlı alan² olmak üzere dokuz kategoride belirlenmiş yirmi adet kişilik kuramı ele alınmıştır.³

¹ Jesse Feist ve Gregory J. Feist, *Theories of Personality*, 6.baskı (New York: McGraw-Hill, 2006).

² Duane P. Schultz, *Theories of Personality* (Monterey, CA: Brooks/Cole Publishing Company, 1981).

³ Martha L. Cottam, Elena Mastors, Thomas Preston ve Beth Dietz, *Siyaset Psikolojisine Giriş*, çev. M. Şenol (İstanbul: Eksi Kitaplar, 2017):43.

Her kuramcı, kişilik kavramını kendi teorik bakış açısı doğrultusunda tanımlamaya çalışmış; bu durum, kişiliğe ilişkin farklı ve çeşitli kuramların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Siyaset psikolojisi alanındaki araştırmacılar ise, psikoloji disiplinine kıyasla kişiliğe daha dar kapsamlı bir çerçeveden yaklaşmışlardır. Bunun nedeni, kişiliğin yalnızca bazı yönlerinin siyasal davranışlara nasıl yansıdığını incelemeye odaklanmalarıdır. Siyaset psikolojisinin temel varsayımlarından biri, bireylerin kişilik özelliklerinin siyasal yapıları ve eylemleri etkileyip yönlendirdiği düşüncesidir.⁴ Bu doğrultuda, siyasi tutum ve davranışların da bireyler arasındaki kişilik farklılıklarına bağlı olarak sistematik biçimde değişiklik göstermesi beklenmektedir.⁵

1930-1950’li yıllarda politik psikolojide kişilik araştırmalarının kökeni, Freud’un psikanalitik kuramına dayanır. Kişilik ve siyaset üzerine çalışmaların yapıldığı ilk dönemde siyaset psikolojisi üzerindeki baskın etki psikanalitik teoriydi. İlk nesil teorisyenlerin daha çok liderlerin kişilikleri üzerine çalışmaktaydı. Sigmund Freud’un bilinçdışı süreçleri ve çocukluk deneyimleri, ebeveyn-çocuk ilişkileri, onların otoriteyle kurdukları ilişkiler hakkındaki görüşleri, siyasal liderlerin anlaşılması için yapılan çalışmalara uyarlanmıştır. Siyasi roller içerisinde bazı kişilerin davranışlarının onların psikopatolojilerinden etkilendiğini ileri süren Lasswell, siyasi alanda psikanalitik uygulamaların ilk savunucularından birisi kabul edilmektedir. Lasswell güvensizlik duyguları, narsistik eğilimler ve güç arayışı gibi faktörlerin siyasal liderlik ile ilişkisini analiz etmiştir. Bazı bireyler çocuklukta yaşadıkları travmaları politik sahneye taşıyarak güçlü liderlik rollerine yönelmektedir. Freud siyasi hırs ve güç arama arzusunun düşük özgüveni yenebilmek için telafi edici bir faktör olduğunu ifade etmiştir. Laswell ise bunu kendi düşünceleriyle harmanlayıp Psikopatoloji ve Siyaset (1930),⁶ **Güç ve Kişilik (1948)**⁷ adlı kitaplarında siyasetçilerin kendi öz güven eksikliğini dış dünyada giderme ihtiyaçlarını tartışmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nın ve Almanya’daki Nazi rejiminin bir sonucu olarak otoriter kişilik çalışmalarına olan ilgi artmıştır. Adorno ve meslektaşları (1950) tarafından yapılan “Otoriter Kişilik” çalışması,⁸ Otoriter kişiliğin erken çocukluk deneyimleriyle ilişkisini incelemiştir. Kişiliğin otoriter liderlere duyduğu ilgiyi, erken çocukluk döneminde içselleştirilen otorite figürleriyle ilişkilendirmiştir. F-Scale (Faşizm Ölçeği) ile bireylerin otoriter eğilimlerini ölçmeye çalışmıştır.

1950’li yıllardan itibaren psikanalitik yaklaşımlar yerini daha ampirik ve gözlemlenebilir araştırmalara bırakmıştır. Bu dönemde siyasal kişilik araştırmalarında sosyal psikoloji ile siyaset bilimi arasındaki etkileşim artmış, özellikle seçmen davranışları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu süreçte Michigan Seçmen Modeli’nin temelini oluşturan Campbell, Converse, Miller ve Stokes’un The American Voter adlı çalışması, bireylerin siyasal kimliklerinin erken yaşta

⁴ David G. Winter, “Personality and Political Behavior,” in *The Oxford Handbook of Political Psychology*, ed. David O. Sears, Leonie Huddy ve Robert Jervis (Oxford: Oxford University Press, 2003): 110–145.

⁵ Jeffrey J. Mondak ve Karen D. Halperin, “A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour,” *British Journal of Political Science* 38, no 2 (2008): 335–362.
<https://doi.org/10.1017/S0007123408000173>

⁶ Harold D. Lasswell, *Psychopathology and Politics* (Chicago: University of Chicago Press, 1930).

⁷ Harold D. Lasswell, *Power and Personality* (New York: W. W. Norton & Company, 1948).

⁸ Theodor W. Adorno, Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson ve R. Nevitt Sanford, *The Authoritarian Personality* (New York: Harper and Row, 1950).

oluşturduğunu ve uzun vadeli eğilimler oluşturduğunu savunmuştur.⁹ Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde bireylerin siyasal tutumlarının aile, arkadaş çevresi ve medya aracılığıyla şekillendiği öne sürülmüştür.

1980'lerden sonra, Büyük Beşli Kişilik Modeli politik psikolojide yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Mondak ve Halperin, büyük beşli kişilik ve politik davranış arasındaki ilişki için net bir teorik çerçeve sağlayan ilk kişilerdendir.¹⁰ Bununla birlikte kişilik özelliklerindeki büyük bireysel farklılıkların sebebini büyük beşli olarak adlandıran beş temel faktörün bulunduğunu kanıtlayan pek çok çalışma da ortaya konulmuştur. Farklı ülkelerden alınan çeşitli örneklerle yürütülen çalışmalar ideolojik sağ-sol, oy verme tercihi gibi farklı siyasi sonuçlarına odaklanmıştır.^{11 12 13}

Bu çalışmada kullanılan Beş Faktör Kişilik Modeli (Büyük Beşli), kişilik özelliklerinin doğuştan gelen eğilimlere dayandığını ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, bireyin duygusal tepkileri, davranış kalıpları ve eğilimlerini belirleyen, genetik temelli bir mizaç yapısını esas alır. Ancak bu doğuştan gelen temel, yaşam boyunca maruz kalınan çevresel etkilerle şekillenebilir. Model, kişiliğin kalıtsal bir temele sahip olduğunu kabul ederken, aynı zamanda bu temelin çevresel faktörler aracılığıyla biçimlenebileceğini ve zaman içinde değişebileceğini de vurgular.¹⁴ İnsanların kişiliklerini beş temel faktör üzerinden tanımlayan Büyük Beşli yaklaşım Duygusal tutarsızlık, Dışa dönüklük, Gelişime açıklık, Uyumluluk ve Sorumluluk boyutlarından oluşmaktadır. Dışa dönüklük özelliği gösterenler kişiler başkalarıyla etkileşim kurma eğilimindedirler. Genellikle sosyal, konuşkan, aktif ve etkin gibi sıfatlarla betimlenirler. Uyumluluk, bireylerin uysal ve sadakate olan eğilimlerini ifade eder ve genellikle kibar dürüst ve samimi gibi sıfatlarla betimlenir. Sorumluluk, düzeni takip etme, kendi yükümlülüklerini yerine getirme eğilimini ifade eder ve genellikle çalışkan güvenilir gibi sıfatlarla betimlenir. Duygusal tutarsızlık ya da nevrozizm dürtülerin ve duyguların kontrolü anlamına gelir ve genellikle kaygı, mutsuzluk, takıntılı olma, düşük öz saygı gibi sıfatlarla betimlenir. Gelişime açıklık yeni deneyimler hakkında merakı ifade eder ve genellikle yenilikçi ve yaratıcı gibi sıfatlarla betimlenir.

Dışa dönüklükten yüksek puan alan insanlar iddialı ve sosyal olmaları sebebiyle siyasal katılımında bulunma olasılıkları yüksektir. Yüksek düzeyde dışadönüklük gösteren bireyler

⁹ Angus Campbell, Philip E. Converse, Warren E. Miller ve Donald E. Stokes, *The American Voter* (Chicago: University of Chicago Press, 1960).

¹⁰ Mondak ve Halperin, "A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour," 335–362.

¹¹ Alan S. Gerber, Gregory A. Huber, David Doherty, Conor M. Dowling, ve Shang E. Ha "Personality and Political Attitudes: Relationships Across Issue Domains and Political Contexts," *American Political Science Review* 104, no 1 (2010): 111–133. <https://doi.org/10.1017/S0003055410000031>

¹² George Y. Bizer, Jon A. Krosnick, Richard E. Petty, David D. Rucker, ve Spencer C. Wheeler, "Need for Cognition and Need to Evaluate in the 1998 National Election Survey Pilot Study," *NES Pilot Study Report*, sayı. nes008997 (2000).

¹³ Seung-Jin Ha, Sunghee Kim ve Sangjoon Jo, "Personality Traits and Political Participation: Evidence from South Korea," *Political Psychology* 34, no. 4 (2013): 511–522.

¹⁴ Jeffery J. Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010). <https://doi.org/10.1017/CBO9780511761515>

özellikle sosyal siyasi eylem biçimlerinden keyif almaktadır. Siyasi katılımı etkileşim için bir fırsat olarak değerlendirirler.¹⁵ Bu nedenle, onlardan parti çalışması, kampanya veya gösteriler gibi kolektif eylem biçimlerine katılmalarını bekleyebiliriz.¹⁶ Kişilik özellikleri ile siyasi katılımın temel ölçütleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve davranışsal olarak önemli ilişkiler olduğunu göstermeye çalışan Gerber ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada Dışadönüklük ve Duygusal Dengenin geniş bir yelpazede daha yüksek katılım seviyeleri ile ilişkili olduğunu ifade edilmiştir.¹⁷ Siyasi faaliyetler çoğu durumda, bu ilişkilerin büyüklükleri, eğitim ve gelir gibi katılımın kanonik belirleyicileri olanlarla karşılaştırılabilir. Furnham & Fenton-O’Creevy Sol-Sağ siyasi yönelimi tahmin etmede, Büyük-Beş kişilik özelliklerinin demografik faktörler üzerindeki artan geçerliliğini incelemiştir.¹⁸ Kişilik özellikleri ile politik yönelim arasındaki ilişkiyi ortaya koyduğu çalışmada Cinsiyet ve Gelişime açıklık siyasi yönelimi anlamada en güçlü etkiye sahiptir, Eğitim düzeyi daha yüksek, daha az dindar ve daha yüksek sosyal sınıfa mensup kadınların daha Solda konumlandığını göstermiştir. Çalışmada kişilik özellikleri, gelişime açık, uyumlu insanların solda ve içe dönük, sorumlu insanların sağda konumlandıkları görülmüştür. Venezuela’da yapılan bir araştırmada kişilik özelliklerinden Uyumluluk ile protesto katılımı arasında negatif bir ilişki olduğu bildirilmiştir.¹⁹

Son dönem literatürü, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisinin özellikle dijitalleşen kamusal alanla birlikte yeni boyutlar kazandığını göstermektedir. Büyük beşli kişilik özelliklerinin geleneksel vatandaşlık katılım biçimlerine kıyasla dijital vatandaşlıkla ilişkisinin ortaya koyduğu bir çalışmada Dışa Dönüklük ile İnternet Siyasi Aktivizm arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu, Uyumluluk ve sorumluluk ile siyasi aktivizm arasındaki ilişki, negatif ve anlamlı olduğu, Deneyime Açıklık ile arasındaki ilişki anlamlı olmadığı bildirilmiştir.²⁰

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, bireylerin kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel tarama modeli çerçevesinde yürütülen nicel bir çalışmadır. Çalışmada her biri bağımsız bir değişken gibi düşünülen beş faktör kişilik özelliklerinin (dışadönüklük,

¹⁵ Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, 57

¹⁶ Mondak ve Halperin, “A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour,” 344.

¹⁷ Alan S. Gerber, Gregory A. Huber, David Doherty ve Conor M. Dowling, “The Big Five Personality Traits in the Political Arena,” *Annual Review of Political Science* 14 (2011): 265–287. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051010-111659>

¹⁸ Adrian Furnham ve Mark Fenton-O’Creevy, “Personality and Political Orientation,” *Personality and Individual Differences* 129 (2018): 88–91, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.020>.

¹⁹ Jeffery J. Mondak, Matthew V. Hibbing, Damarys Canache, Mitchell A. Seligson ve Mary R. Anderson, “Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior,” *American Political Science Review* 104, no. 1 (2010): 85–110. <https://doi.org/10.1017/S0003055409990359>.

²⁰ M. J. D. Roberts, R. Connolly, J. Conley ve J. Miller, “Digital Citizenship and the Big Five Personality Traits,” *Informatics* 10, no. 3 (2023): 58. <https://doi.org/10.3390/informatics10030058>.

gelişime açıklık, uyumluluk, duygusal tutarsızlık, sorumluluk ve olumsuz değerlik) siyasal katılım üzerindeki etkisi çoklu regresyon analizi (multiple regression analysis) ile incelenmiştir.

Katılımcılar

Çalışmanın evrenini İstanbul'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde lisans düzeyinde eğitimlerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma 394 katılımcıya uygulanmıştır. Örnekleme yöntemi olarak olasılığa dayalı olmayan "kolayda örnekleme metodu" tercih edilmiştir. Bu örneklemede, birimlerin seçimi büyük ölçüde araştırmacıya bırakılmıştır. Araştırmacı, gözüne kestirdiği ya da uygun gördüğü kişiyi çalışmaya dâhil eder. Bu yöntemde, araştırmacı erişimi kolay ve yakın bir durumu seçer. Belirlenen örneklem büyüklüğüne ulaşılan kadar, örnekleme dâhil edilecek kişileri seçmeye devam eder. Araştırma evrenini daha iyi temsil edebilmesi için yeterince büyük, mümkün olduğunca sosyal, ekonomik ve kültürel olarak farklı özellikteki bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır. Saha araştırılması İstanbul ilinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul'un seçilme nedeni Türkiye'yi tek başına temsil edebilme kapasitesi, kozmopolit olması, yoğun göç alması ve heterojen bir yapıya sahip olmasıdır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada iki adet ölçek kullanılarak veri toplanmıştır.²¹ Bunlardan ilki olan Demokratik Katılım Ölçeği, siyasal ve toplumsal katılım olmak üzere iki boyuttan oluşan 5'li Likert tipindedir. 28 maddeden oluşan siyasal katılım boyutu, döndürülmüş temel bileşenler analizi sonucunda 7 faktörlü bir yapı şeklini almıştır. Bu ölçeğin faktör yük değerlerinin. 579 ile. 951 arasında farklılaştığı görülmüştür. Keçe ve Dinç tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçekte yer alan toplumsal katılım boyutu çalışmaya dahil edilmemiştir. Siyasal katılım boyutunun analiz sonuçlarına göre 7 faktörden oluştuğu tespit edilmiştir. Bunlar sırasıyla; "Siyasi Tartışmalar, Düşünce ve Önerileri Paylaşma, Seçimlere Duyarlılık, Gösteri ve Yürüyüşler, Seçim Mitingleri, Hizmet ve Politika Takibi, Propaganda Boykot ve Eylemlerdir."²²

Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı değerinin sırasıyla; "Siyasi Tartışmalar faktörü. 844 Düşünce ve Önerileri Paylaşma. 836 Seçimlere Duyarlılık. 922 Gösteri ve Yürüyüşler. 812 Seçim Mitingleri. 781 Hizmet ve Politika Takibi. 879 Propaganda Boykot ve Eylemler. 748'dir." Maddelere ait faktör yükleri, faktörlerin özdeğerleri ve açıklanan varyans oranlarına bakılarak yapısal olarak geçerliği olan bir ölçek olduğu söylenebilir.

Araştırma da kullanılan diğer bir ölçek olan Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri ölçeği son zamanlarda bilimsel araştırmalarda yaygın bir biçimde kullanılan büyük beşli kişilik özelliğinin Türk kültüründe geçerliliğini test edebilmek amacıyla hazırlanmıştır. 45 maddeden oluşan çalışmada beş temel kişilik faktörünün (dışadönüklük, sorumluluk, uyumluluk, duygusal tutarsızlık ve gelişime açıklık) yanı sıra "Negatif Değer" olarak

²¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 19.02.2023 tarihli 2200069737 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmış, kullanılan ölçekler için ölçek geliştiren hocaların izin ve onayı alınarak veri toplanılmaya başlanmıştır.

²² Erkan Dinç ve Murat Keçe, "Demokratik Katılım Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması," *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35, no. 1 (2015):199.

adlandırılan ve “Kişinin kendine olumsuz atıflarını” gösteren 6. bir faktör ortaya çıkmıştır.²³ Yeni oluşan bu boyut görgüsüz, yapmacık, terbiyesiz, içten pazarlıklı, açgözlü, sabit fikirli sıfatlarıyla ölçülmektedir.

45 sıfattan oluşan altı boyutlu ölçek 5’li Likert tipindedir. Ölçeğin dışadönüklük faktöründe yer alan 6., 7., 24., 32., 38. ve 39. maddeler ile sorumluluk faktöründe yer alan 21. ve 22. maddeler ters puanlanmıştır. Maddelerin temsil ettikleri faktörlere göre faktör yükleri. 84 ile 40 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı değerinin sırasıyla; “dışadönüklük” faktöründe. 85, “sorumluluk” faktöründe. 74, “uyumluluk” faktöründe. 83, “duygusal tutarsızlık” faktöründe. 81, “gelişime açıklık” faktöründe. 65 ve son olarak “olumsuz değerlik” faktöründe ise. 69’dur. Varimax rotasyonuna göre bu 6 faktörün özdeğerleri sırasıyla 5.13, 4.21, 4.17, 4.13, 3.38 ve 2.95’tir. Bu faktörler toplam varyansın %53,25’ini açıklamaktadır.²⁴

Hipotez

Bu araştırmanın amacı siyasal katılım ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Büyük beşli kişilik özelliklerinin siyasal katılımı ne ölçüde ve nasıl açıkladığını incelemek amacıyla hipotezler oluşturulmuştur.

Dışadönüklük ve siyasal katılım arasındaki ilişki, bireylerin sosyal yönlerinin siyasal süreçlerde nasıl belirleyici olabileceğini ortaya koyar. Dışadönüklük düzeyi yüksek bireylerin seçimlerde oy kullanma oranlarının daha yüksek olduğunu ve bu kişilerin siyasi kampanyalara katılma olasılıklarının arttığını belirtmektedir.²⁵ Dışadönük kişilik özelliği siyasal davranış üzerinde belirleyici olabilir çünkü siyasi davranış dilekçe yazma, siyasi toplantılara katılma, siyasal kampanya yürütme, siyasi tartışmalara katılma gibi sosyal etkileşimi gerektiren pek çok bileşeni içermektedir.²⁶

Hipotez 1. Dışadönük kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Gelişime açıklık, yeniliklere ve yeni deneyimlere açık olma eğilimidir. Gelişime açıklık, bireylerin politik süreçlere daha açık, yenilikçi ve eleştirel bir perspektiften yaklaşmalarını sağlar. Yapılan çalışmalar gelişime açıklığın yenilikçi ve değişim odaklı siyasal eylemlerle güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.²⁷ McCrae ve Costa, gelişime açıklığın bireylerin entelektüel merakını artırdığını ve bu durumun siyasal süreçlerde daha aktif bir rol oynamalarına yol açtığını belirtir.²⁸ Gelişime açıklık düzeyi yüksek bireylerin siyasal süreçlere

²³ Tülin Gençöz ve Öznur Öncül, “Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory,” *The Journal of General Psychology* 139, no. 3 (2012): 194–216. <https://doi.org/10.1080/00221309.2012.681163>.

²⁴ Gençöz ve Öncül, “Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory,” 194–216.

²⁵ Mondak ve Halperin, “A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour,” 335–362.

²⁶ Mondak, Hibbing, Seligson ve Anderson, “Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior,” 70.

²⁷ Gerber, Huber, Doherty ve Dowling, “The Big Five Personality Traits in the Political Arena,” 265–287.

²⁸ Robert R. McCrae ve Paul T. Costa, “The Five-Factor Theory of Personality,” içinde. *Handbook of Personality: Theory and Research*, ed. O. P. John, R. W. Robins, and L. A. Pervin (New York: The Guilford Press, 2008): 159–181.

katılma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, çünkü bu kişilerin demokratik katılımı bireysel gelişimlerinin bir parçası olarak gördüklerini vurgulamaktadır.²⁹

Hipotez 2. Gelişime açıklık kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Görev, fayda ve etkinlik duyguları, sorumlu bireylerin siyasete katılmaları için gerekli ön koşullar olarak düşünülmelidir Ampirik çalışmalar, sorumluluk ile katılım arasındaki bağın büyük ölçüde koşullu olduğunu ileri sürmektedir.³⁰

Hipotez 3. Sorumluluk kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Kişinin duygusal istikrarı ve olumsuz duyguların derecesi ile ilgilidir. Duygusal tutarsızlığın siyasi ideolojilerle ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, duygusal istikrarın ideolojik muhafazakârlık ve 2004 ABD başkanlık seçimlerinde George W. Bush'a verilen destek üzerindeki etkilerini rapor etmektedir.³¹

Hipotez 4. Duygusal tutarsızlık kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Graziano ve Tobin uyumluluğun Büyük Beş'in en az anlaşılabilir boyutu olabileceğini iddia etmektedir.³² Uyumluluk ile siyasi katılımı iki şekilde ilişkilendirebiliriz. Bir yandan, bu özellikte yüksek puan alanlar fedakâr, toplum yanlısı, sempatik ve itaatkâr olma eğilimindedir ve bu nedenle siyasi süreçlerde ve siyasi olmayan gönüllülükte aktif olma olasılıkları daha yüksektir.³³ Öte yandan, uyumluluk puanı yüksek bireyler çatışmadan kaçınmak için daha düşük siyasi katılım düzeyleriyle ilişkili olabilir önceki çalışmaların bulguları karışıktır. Mondak ve Halperin ile Gerber ve meslektaşları bir örnekte uyumluluk ile seçmen katılımı arasında negatif bir ilişki bulurken, diğerinde bulmamıştır.^{34 35} Venezuela'da yapılan bir araştırmada da uyumluluk ile protesto katılımı arasında negatif bir ilişki olduğu bildirilmiştir,³⁶ ancak bu, Gallego ve Oberski tarafından doğrulanmamıştır.³⁷ Duriez ve Soenens uyumluluk ve ırksal önyargı arasında ters bir ilişki olduğunu bildirmektedir.³⁸ Benzer şekilde, Strauss, Connerley

²⁹ Michele Vecchione ve Givan V. Caprara, "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs," *Personality and Individual Differences* 46, no. 4 (2009): 487–492. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.021>.

³⁰ Mondak ve Halperin, "A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour," 343.

³¹ Reinhard Riemann, Alois Angleitner ve Jan Strelau, "Genetic and Environmental Influences on Personality: A Study of Twins Reared Together Using the Self- and Peer-Report NEO-FFI Scales," *Journal of Personality* 65, no. 3 (1997): 449–475. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00324.x>

³² William G. Graziano ve Richard M. Tobin, "Agreeableness: Dimension of Personality or Social Desirability Artifact?" *Journal of Personality* 70 (2002): 695–727.

³³ René Bekkers, "Participation in Voluntary Associations: Relations with Resources, Personality, and Political Values," *Political Psychology* 26 (2005): 439–454.

³⁴ Mondak ve Halperin, "A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour,"

³⁵ Gerber, Huber, Doherty ve Dowling, "The Big Five Personality Traits in the Political Arena," 265–287.

³⁶ Mondak, Hibbing, Seligson ve Anderson, "Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior,"

³⁷ Aina Gallego ve Dirk Oberski "Personality and Political Participation: The Mediation Hypothesis," *Political Behavior* 34, no. 3 (2012): 425–451. <https://doi.org/10.1007/s11109-011-9168-7>

³⁸ Bart Duriez ve Bart Soenens, "Personality, Identity Styles, and Religiosity: An Integrative Study Among Late and Middle Adolescents," *Journal of Adolescence* 29, no. 1 (2006): 119–135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.11.007>.

ve Ammermann, çeşitliliğe yönelik tutumlar üzerinde uyumluluğun güçlü bir pozitif etkisi olduğunu belirlemiştir.³⁹

Uyumluluğu yüksek olan kişiler genellikle başkalarının iyiliğini gözetirler ve bu nedenle toplum yararına olan siyasi hareketlere katılma eğilimindedirler. Bu bireyler, toplum hizmeti ve sosyal yardımlaşma gibi siyasi faaliyetlerde bulunma konusunda daha motive olabilirler.

Hipotez 5. Uyumluluk kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Olumsuz değerlik, bireylerin yoğun şekilde olumsuz duygular deneyimleme eğilimini tanımlayan bir kişilik özelliğidir.⁴⁰ Literatürde, genel olarak bireylerin olumsuz duygular yaşadıklarında konvansiyonel olmayan yöntemlerle (gösteriler, yürüyüşler gibi) seslerini duyurmaya çalıştıklarını ifade edilmektedir.

Hipotez 6. Olumsuz Değerlik kişilik özelliği, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilemektedir.

Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Siyasal Katılım Ölçeği'nin (SKÖ) güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği $\alpha = 0,904$ olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Siyasi Tartışmalar alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,977$; Düşünce ve Önerileri Paylaşma alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,743$; Seçimlere Duyarlılık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,917$; Gösteri ve Yürüyüşler alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,714$; Seçim Mitingleri alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,814$; Hizmet ve Politika Takibi alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,847$; Propaganda Boykot ve Eylemler alt boyutunun güvenilirliği ise $\alpha = 0,740$ olarak tespit edilmiştir.

Türk Kültüründe Geliştirilmiş Temel Kişilik Özellikleri Ölçeğinin (TKÖ) güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği $\alpha = 0,714$ olarak bulunmuştur.

Ölçeğin duygusal tutarsızlık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,827$; Dışadönüklük alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,834$; Gelişime açıklık alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,762$; Sorumluluk alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,682$; Geçimlilik/uyumluluk alt boyutunun güvenilirliği $\alpha = 0,855$; Olumsuz değerlik alt boyutunun güvenilirliği ise $\alpha = 0,643$ tespit edilmiştir.

Yukarıda belirtilen değerlere göre, ölçekler ve alt boyutlarının güvenilirliği oldukça yüksek seviyededir. Bu durum, söz konusu ölçeğin istatistiksel değerlendirmelerinde yüksek güvenilirlikte sonuçlar elde edilebileceğini göstermektedir.

³⁹ John P. Strauss, Mary L. Connerley ve Paula A. Ammermann, "The 'Threat Hypothesis,' Personality, and Attitudes Toward Diversity," *Journal of Applied Behavioral Science* 39, no. 1 (2003): 32–52. <https://doi.org/10.1177/0021886303039001002>.

⁴⁰ Gençöz ve Öncül, "Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory," 194–216.

Bulgular

Demografik Değişkenler

Aşağıdaki tabloda demografik değişkenlere yer verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Değişkenler

		Ortalama	Sayı	Yüzde
Yaş		22		
Cinsiyet	Kadın		217	%55,1
	Erkek		177	%44,9
Okul Türü	Devlet üniversitesi		251	%63,7
	Vakıf üniversitesi		143	%36,3
Hane Halkı Gelir Durumu	Düşük		98	%25
	Orta		219	%55,8
	Yüksek		75	%19,2

Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Kişilik özellikleri ile siyasal katılımı arasında ilişkinin tespiti için korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçeklerde yer alan her bir faktörün birbiriyle olan ilişkisi Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Korelasyon Analizi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Siyasi tartışma (1)	1												
Düşünce paylaşma (2)	,301**	1											
Seçimlere duyarlılık (3)	,513**	,268**	1										
Gösteri ve yürüyüş (4)	,169**	,456**	,301**	1									

Seçim mitingi (5)	,172**	,464**	,159**	,506**	1								
Hizmet, politika takip (6)	,594**	,256**	,491**	,188**	,231**	1							
Propaganda eylem (7)	0,46	,156**	,081	,341**	,183**	,110*	1						
Duygusal tutarsızlık (8)	-,064	-,016	-,023	,105*	,220**	,008	,054	1					
Dışadönüklük (9)	,410**	,063	,227**	-,017	,008	,335**	-,039	-,458**	1				
Gelişime açıklık (10)	,414**	,029	,252**	-,063	-,042	,329**	-,061	-,459**	,683**	1			
Uyumluluk (11)	,194**	-,105*	,006	-,112*	-,113*	,120*	-,024	-,244**	,397**	,460**	1		
Sorumluluk (12)	,150**	-,098	,024	-,151**	-,054	,138**	-,118*	-,310**	,420**	,580**	,538**	1	
Ohumsuz değerlik (13)	-,122*	,168**	,008	,223**	,115*	-,101*	,090	,394**	-,454**	-,362**	-,399**	-,413**	1

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır. $P < 0,01$

* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır. $P < 0,05$

N:394, P: Anlamlılık

Tablo 2' de yer alan korelasyon analizi sonucuna göre;

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğiyle siyasal katılımın Gösteri ve Yürüyüş ($r = 0,105$), Seçim Mitingi ($r = 0,220$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Dışadönüklük kişilik özelliğiyle Siyasal tartışmalar ($r=0,410$), Seçimlere duyarlılık ($r=0,227$), Hizmet, politika takip ($r=0,335$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Gelişime açıklık kişilik özelliğiyle Siyasal tartışmalar ($r=0,414$), Seçimlere duyarlılık ($r=0,252$), Hizmet, politika takip ($r=0,329$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Uyumluluk kişilik özelliğiyle Siyasal tartışmalar ($r=0,194$), Hizmet ve politika takibi ($r=0,120$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, düşünce ve öneri paylaşma ($r=-0,105$), Gösteri ve yürüyüş ($r=-0,112$) Seçim mitingi ($r=-0,113$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sorumluluk kişilik özelliği Siyasal tartışmalar ($r=0,150$), Hizmet ve politika takibi ($r=0,138$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken Gösteri ve yürüyüş ($r=-0,151$), Propaganda ve Eylem ($r=-0,118$) boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Olumsuz değerlik kişilik özelliğiyle siyasi tartışmalar ($r=-0,122$), hizmet ve politika takibi ($r=-0,101$), arasında negatif yönde bir ilişki varken seçim mitingi ($r=0,115$) düşünce paylaşma ($r=0,168$), gösteri ve yürüyüş ($r=0,223$) arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Genel olarak korelasyon katsayıları için $0,00 - 0,30$ düzeyi düşük, $0,30 - 0,70$ düzeyi orta, $0,70 - 1,00$ düzeyi ise yüksek korelasyonun bulunduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2002).

“Dışadönüklük” boyutuyla siyasi tartışmalar, hizmet politika takibi arasında ve “Gelişime Açıklık” boyutuyla siyasi tartışmalar, hizmet politika takibi arasında orta düzeyde korelasyon ilişkisi mevcutken diğer boyutlar arasında korelasyon ilişkisinin zayıf düzeyde olduğu görülmektedir.

Kişilik Özelliklerinin Siyasal Katılım Üzerindeki Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde, kişilik özelliklerinin siyasal katılım üzerindeki incelemek için çoklu regresyon analizi (multiple regression analysis) yapılmıştır. Çoklu regresyon analizleri gerçekleştirilmeden önce hata terimleri arasında otokorelasyon olup olmadığını tespiti için Durbin-Watson Testi sonucuna bakılmıştır.⁴¹ Durbin Watson testinde değerler $0 \leq D \leq 4$ arasında değişir. Değerlerin sıfıra doğru yaklaşması pozitif korelasyon, dörde doğru yaklaşması ise negatif korelasyon olasılığını artırır. Regresyon denklemi içerisinde Genellikle $1,5 - 2,5$ civarında bir D.W testi değeri otokorelasyon olmadığını gösterir.⁴² Söz konusu değer incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir ($d=2,08$).

Bağımsız değişkenler arasında çoklu ortak doğrusallığın (multicollinearity) olması durumunda yapılan analiz geçerli olmaz. Çoklu ortak doğrusallık tespiti için Varyans Büyütmeye Faktörü (VIF) ve Tolerans değerine bakılmıştır.⁴³ Her bir bağımsız değişkenin Varyans

⁴¹ Selahattin Yavuz, “Hataları Ardışık Bağımlı (Otokorelasyonlu) Olan Regresyon Modellerinin Tahmin Edilmesi,” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 23, no. 3 (2009): 126.

⁴² Yalçın Karagöz, *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler* (Ankara: Nobel Yayınları, 2016), 715.

⁴³ Andy Field, *Discovering Statistics Using SPSS*, 3. baskı (London: Sage, 2009).

Büyütme Faktörü (VIF) değerinin 10'dan (bazı kaynaklarda 12'den) küçük olması; Tolerans değerinin ise 0,2'den (bazı kaynaklarda 0,1'den) büyük olması gerekir ⁴⁴. Söz konusu değerler incelendiğinde çoklu doğrusallık sorunu olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Regresyon Analizi

Regresyon Modeli Özeti	
Ölçüm	Değer
R	,472
R ²	,223
Düzeltilmiş R ²	,211
Standart Hata	,49841
Durbin-Watson	2,083

Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar										
Değişkenler	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Katsayılar	T	P	Korelasyonlar			Eş Doğrusallık İstatistikleri	
	B	Standart Hata	Beta (β)			İkili	Kısmi	Part	Tolerance	VIF
	-,101	,412		-,244	,807					
Uyumluluk	-,044	,067	-,036	-,651	,516	,076	-,033	-0.029	0.646	1.549
Duygusal Tutarsızlık	,167	,040	,225	4,228	,000	,014	,210	0.189	0.711	1.407
Dışadönüklük	,313	,059	0,348	5,330	,000	,344	,261	0.239	0.470	2.127
Gelişime Açıklık	,327	,068	0,336	4,776	,000	,327	,236	0.214	0.406	2.464

⁴⁴ Egemen Cevahir, *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi* (İstanbul: Kibele Yayınları, 2020):134.

Sorumluluk	-,178	,078	-,139	-2,292	,022	,060	-,116	-0.103	0.549	1.821
Olumsuz Değerlik	,172	,073	,129	2,361	,019	,010	,119	0.106	0.675	1.482
Bağımlı Değişken: Siyasal Katılım Ölçeği ANOVA: F (6,387) =18,498; p =,000<,001 N:394										

Çoklu regresyon analizi sonuçlarının ANOVA testine göre istatistiksel olarak anlamlı $F(6,387) = 18,498$; $p = ,000 < ,001$ olduğu görülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında tüm değerlerin 5'ten küçük olduğunu ve sorun yaratacak bir çoklu doğrusallık olmadığı söylenebilir. Durbin-Watson Testi incelendiğinde hata terimleri arasında otokorelasyon olmadığına yani hataların birbirinden bağımsız olduğuna karar verilir ($d=2,08$). İlk olarak araştırmadaki tüm bağımsız değişkenlerin (kişilik özelliklerin) bağımlı değişken siyasal katılım üzerindeki etkileri sınanmıştır.

Analiz bulguları, kişilik boyutları arasında yer alan duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerliğin, birlikte değerlendirildiğinde siyasal katılım üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğunu göstermektedir.

Ancak uyumluluk özelliğinin siyasal katılım üzerinde anlamlı etkisi bulunmadığı görülürken, Sorumluluk özelliğinin siyasal katılım üzerinde anlamlı negatif etkisi olduğu görülmüştür. ($R = ,472$, $R^2 = ,211$, $F(6, 387) = 18,498$ $p < 0,01$).

Düzeltilmiş R^2 değeri, 211'dir. Söz konusu değişkenler Düzeltilmiş R^2 değerine göre, siyasal katılımındaki değişimin varyansın %21'ini açıkladığı görülmüştür. Bu sonuç, siyasal katılımındaki %21 oranındaki değişimin beş faktör kişilik özellikleri tarafından açıklandığını göstermektedir.

Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre, yordayıcı (bağımsız) değişkenlerin siyasal katılım üzerindeki önem sırası; Dışadönüklük puanı ($\beta = ,348$), gelişime açıklık puanı ($\beta = ,336$), duygusal tutarsızlık puanı ($\beta = ,225$), olumsuz değerlik puanı ($\beta = ,129$), sorumluluk puanı ($\beta = -,138$) olduğu tespit edilmiştir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde duygusal tutarsızlık, dışadönüklük, sorumluluk, gelişime açıklık ve olumsuz değerlik değişkenlerinin, siyasal katılım puanı üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olduğu görülmektedir ($p < 0,01$). Uyumluluk değişkeninin ise siyasal katılım üzerinde anlamlı (önemli) bir yordayıcı olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$).

Yordayıcı değişkenlerle siyasal katılım puanı arasında ilişkilere bakıldığında; duygusal tutarsızlık puanı ile $r = ,014$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,210$, dışadönüklük puanı ile $r = ,344$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,261$, gelişime açıklık ile $r = ,327$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r = ,236$,

sorumluluk ile $r=,060$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r= -,116$, olumsuz değerlik ile $r=,010$ diğer yordayıcı değişkenlerin etkisi kontrol edildiğinde $r=,119$ düzeylerinde korelasyon ilişkisi olduğu gözlenmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada elde edilen bulgular, kişilik özelliklerinin siyasal katılımın çeşitli boyutlarıyla ilişkili olduğunu ve bazı kişilik özelliklerinin siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediğini göstermektedir.

Dışadönük kişilik özelliğinin, siyasal katılım üzerinde anlamlı etkisi olduğu görülerek Hipotez 1 desteklenmiştir. Dışadönüklükten yüksek puan alan katılımcıların sosyal olması sebebiyle siyasi katılımında bulunma olasılıkları yüksektir. Dışadönük kişilerin içe dönüklerden daha yüksek oranlarda siyasete katıldıkları ve aktif olarak yer aldıkları pek çok çalışmada onaylanmıştır. Vecchione ve Caprara, dışadönük bireylerin sosyal etkileşimlerden keyif aldıklarını ve bu yüzden protesto, gösteri gibi etkinliklere katılma oranlarının yüksek olduğunu belirtmektedir.⁴⁵ Bu bireyler, protesto gibi daha doğrudan katılım biçimlerini, sosyal etkileşim ve ifade özgürlüğü fırsatları olarak görürler.

Dışadönüklük ve siyasal katılım arasındaki ilişki, bireylerin sosyal yönlerinin siyasal süreçlerde nasıl belirleyici olabileceğini ortaya koyar. Dışadönüklük, bireyleri hem geleneksel hem de alternatif siyasal katılım biçimlerine yönlendirerek, onların siyasal süreçlere daha etkin katılmalarını sağlar. Dışadönüklük, bireylerin sosyal etkileşimlerden keyif almasını sağlar ve siyasal katılımı sosyalleşme fırsatı olarak görmelerine neden olabilir. Dışadönüklüğün siyasi katılımı olumlu bir şekilde ilişkili olması beklenen bir sonuçtur.

Gelişime açıklık kişilik özelliğinin, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediği görülerek Hipotez 2 desteklenmiştir. Caprara, Barbaranelli, Zimbardo; gelişime açıklığı yüksek olan bireylerin genellikle daha yenilikçi ve açık fikirli politik görüşlere sahip olduklarını, sosyal değişimlere daha fazla ilgi duyduklarını ve bu nedenle daha aktif bir şekilde siyasi süreçlere katıldıklarını ortaya koymuştur.⁴⁶ Bekkers'in (2005) Hollanda Nüfusunun Aile Anketinden elde edilen verilerin analizi, gelişime açıklık ile gönüllü derneklere üyelik arasında pozitif ilişkiler ve katılımcıların bu derneklere faaliyet seviyeleri ile benzer bir bağlantı ortaya koymaktadır.^{47,48}

Sorumluluk kişilik özelliğinin, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediği görülerek Hipotez 3 desteklenmiştir. Ancak sorumluluğun anlamlı negatif etkisi ortaya çıkmıştır. Çalışmada ortaya çıkan bu ters yönlü ilişki, ülkenin içinde bulunduğu sosyo-politik atmosfer etkilidir. Gelecek kaygısı, ekonomik bağımsızlık isteği, akademik başarı ve iş bulma endişesi sorumluluk sahibi

⁴⁵ Vecchione ve Gian V. Caprara, "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs," 487–492.

⁴⁶ Gian Vittorio Caprara, Claudio Barbaranelli ve Philip G. Zimbardo, "Personality Profiles and Political Parties," *Political Psychology* 20, no. 1 (1999): 175–197.

⁴⁷ Bekkers, "Participation in Voluntary Associations: Relations with Resources, Personality, and Political Values," 439–454.

⁴⁸ Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, 63.

bireylerin önceliklerini siyasal bir öznelikten ziyada kariyer inşasına yönlendirmektedir. Ayrıca sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin zamanlarını daha dikkatli yönetmeleri ve bu nedenle siyasal aktivitelere daha az zaman ayırmaları olasılığı da mevcuttur. Bu bireyler, kişisel ve profesyonel sorumluluklarını yerine getirmek için daha fazla çaba harcarken siyasal katılımı ikincil bir öncelik olarak görebilirler. Vecchione ve Caprara, sorumluluk kişilik özelliğinin bireylerin sosyal normlara uyum sağlama eğilimlerini artırabileceğini ve bu nedenle siyasal katılımında bulunma gereksinimi duymayabileceklerini öne sürmüştür.⁴⁹ Öte yandan Gerber ve arkadaşlarının araştırması, sorumluluğun yüksek düzeyde seçmen katılımı ve oy verme davranışı ile pozitif ilişki gösterdiğini bulmuştur.⁵⁰ Bu boyutla ilgili literatürde farklı görüşler mevcut olup bu örnekte kişinin sorumluluk puanı arttıkça siyasal katılımının azaldığı görülmüştür.

Duygusal tutarsızlık kişilik özelliğinin, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediği görülerek Hipotez 4 desteklenmiştir. Duygusal tutarsızlık ile siyasal katılım arasındaki ilişki, bireyin duygusal durumuna ve katılımın türüne bağlı olarak değişebilir. Duygusal tutarsızlık, belirli siyasal katılım biçimlerinde (örneğin, protesto ve tartışmalar) pozitif bir etkisi olabilirken, diğer biçimlerde (örneğin, geleneksel oy kullanma) negatif bir etkisi olabilir. Bu bireylerin siyasal bilgiyi takip etme konusunda dalgalı bir tutum sergilediklerini belirtmektedir.⁵¹ Duygusal tutarsızlık, bireylerin daha radikal veya protesto temelli siyasal katılım biçimlerine yönelmelerine de sebep olabilir. Bu kişilik özelliği, bireyleri mevcut sisteme yönelik daha eleştirel bir duruşa iter ve bu da protesto eylemlerine katılmayı tetikleyebilir. Duygusal tutarsızlık, bireylerin geleneksel siyasal katılım biçimlerine olan ilgisini azaltırken, daha tepkisel ve protesto temelli katılım biçimlerini tetikleyebilir. Bu karmaşık ilişki, literatürde daha fazla araştırma yapılmasını gerektirmektedir.

Uyumluluk kişilik özelliğinin, siyasal katılım üzerinde anlamlı etkisi bulunmadığı görülerek Hipotez 5 reddedilmiştir. Mevcut literatürde siyasi katılım ve uyumluluk arasındaki ilişki için iki olasılık vardır. Bir yandan, daha uyumlu insanlar yüksek işbirlikçi eğilimler gösterme eğilimindedir ve bu nedenle grup temelli katılımında bulunma olasılıkları daha yüksektir. Öte yandan, siyasi katılım genellikle bir düzeyde anlaşmazlık içerdiğinden, daha uzlaşmacı insanlar çatışmalardan kaçınmak için siyasete katılmaktan kaçınırlar. Gerber ve diğerleri, uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin siyasal tartışmalarda daha az agresif ve daha uzlaşmacı olduklarını, ancak bu tutumun onların siyasal katılım düzeylerini sınırlayabileceğini vurgulamaktadır.⁵² Uyumluluk, bu bireyleri politik süreçlerde aktif tutmaya devam ederken, çatışmadan uzak bir katılım biçimini teşvik eder. Uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin protestolara katılım oranlarının düşük olduğu, çünkü bu kişilerin çatışmadan kaçınma eğiliminde oldukları ve barışı koruma arzusu taşıdıkları belirtilmektedir.⁵³ Uyumluluğun genellikle topluluk içinde

⁴⁹ Vecchione ve Caprara, "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs," 487–492.

⁵⁰ Gerber, Huber, Doherty ve Dowling, "The Big Five Personality Traits in the Political Arena," 265–287.

⁵¹ Mondak ve Halperin, "A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour,"

⁵² Gerber, Huber, Doherty ve Dowling, "The Big Five Personality Traits in the Political Arena," 265–287.

⁵³ Vecchione ve Caprara, "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs," 487–492.

iş birliğine dayalı siyasal katılımı ilişkili olduğu, ancak daha çatışmalı veya riskli eylemlere katılımın düşük olduğu düşünülmektedir.⁵⁴

Türk kültüründe geliştirilmiş ölçekte yeni bir boyut olarak ortaya çıkan Olumsuz Değerlik kişilik özelliğinin, siyasal katılımı anlamlı olarak etkilediği görülerek Hipotez 6 desteklenmiştir. Beş Faktör Modeli'nin standart boyutlarından biri olan duygusal tutarsızlık ile olumsuz değerlilik boyutunun birbirine karıştırılmaması gerekir. Olumsuz değerlik bireylerin yoğun şekilde olumsuz duygular deneyimleme eğilimini kapsar. Bu kavram kendisini değersiz, kötü veya işe yaramaz olarak tanımlayan bir kişilik özelliğidir. Olumsuz değerlik düzeyi yüksek bireyler içsel huzursuzlarını sisteme yansıtabilir özellikle sistemden memnuniyetsizlik duyduklarında, intikam almak amacıyla siyasal katılımında bulunabilirler. Bu kişilerin siyasal süreçlere eleştirel bir gözle katılmaları düzeni sarsmaya yönelik siyasal eylemlere yönelmelerine yol açabilir. Literatürde, bireylerin olumsuz duygular yaşadıklarında konvansiyonel olmayan yöntemlerle (gösteri, yürüyüş, boykot gibi) seslerini duyurmaya çalıştıkları ifade edilmektedir.

Çalışmada genel olarak beş faktör kişilik özelliklerinin siyasal katılımındaki varyansın %21'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Kişilik özelliklerinin siyasal davranış üzerindeki etkisi literatürle uyumlu olsa da bu oran çalışmanın metodolojik bir sınırlılığı kapsamında değerlendirilmelidir. Siyasal katılımın büyük bir kısmının siyasi ideoloji, sosyal çevre, modernleşme düzeyi, medya etkisi, siyasi çevre, lider etkisi gibi kişilik dışı pek çok faktörlerle açıklanabileceği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın çeşitli sınırlamaları bulunmaktadır. Birincisi, çalışmada kullanılan kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılabilir kişilerin seçilmesi, belirli özelliklerin aşırı temsil edilmesine ve çalışmanın evreninin tam olarak temsil edilememesi sebep olabilir. İkincisi bu çalışma, siyasi katılımın yüksek olduğu, Türkiye'de genç seçmenlerle gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple, bulguların diğer örneklere ve ülkelere genellenmesi dikkatli bir biçimde ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adorno, Theodor W., Else Frenkel-Brunswik, Daniel J. Levinson ve R. Nevitt Sanford. *The Authoritarian Personality*. New York: Harper and Row, 1950.
- Bekkers, René. "Participation in Voluntary Associations: Relations with Resources, Personality, and Political Values." *Political Psychology* 26 (2005): 439–454.
- Bizer, George Y., Jon A. Krosnick, Richard E. Petty, David D. Rucker ve Spencer C. Wheeler. "Need for Cognition and Need to Evaluate in the 1998 National Election Survey Pilot Study." *NES Pilot Study Report*, sayı nes008997 (2000).
- Campbell, Angus, Philip E. Converse, Warren E. Miller ve Donald E. Stokes. *The American Voter*. Chicago: University of Chicago Press, 1960.
- Caprara, Gian V., Claudio Barbaranelli ve Philip G. Zimbardo. "Personality Profiles and Political Parties." *Political Psychology* 20, no. 1 (1999): 175–197.
- Cevahir, Egemen. *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*. İstanbul: Kibele Yayınları, 2020.
- Cottam, Martha L., Elena Mastors, Thomas Preston ve Beth Dietz. *Siyaset Psikolojisine Giriş*. Çev. Mustafa Şenol. İstanbul: Eksi Kitaplar, 2017.

⁵⁴ Mondak, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, 63.

- Dinç, E., and M. Keçe. "Demokratik Katılım Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35, no. 1 (2015): 177–207.
- Duriez, Bart ve Bart Soenens. "Personality, Identity Styles, and Religiosity: An Integrative Study Among Late and Middle Adolescents." *Journal of Adolescence* 29, no. 1 (2006): 119–135. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.11.007>.
- Feist, Jesse ve Gregory J. Feist. *Theories of Personality*. 6.baskı. New York: McGraw-Hill, 2006.
- Field, Andy. *Discovering Statistics Using SPSS*. 3.baskı. London: Sage, 2009.
- Freud, Sigmund. *Civilization and Its Discontents*. Translated by James Strachey. London: Hogarth Press, 1930.
- Furnham, Adrian ve Mark Fenton-O'Creevy. "Personality and Political Orientation." *Personality and Individual Differences* 129 (2018): 88–91. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.020>.
- Gallego, Aina ve Dirk Oberski. "Personality and Political Participation: The Mediation Hypothesis." *Political Behavior* 34, no. 3 (2012): 425–451. <https://doi.org/10.1007/s11109-011-9168-7>.
- Gençöz, Tülin ve Öznur Öncül. "Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory." *The Journal of General Psychology* 139, sayı 3 (2012): 194–216. <https://doi.org/10.1080/00221309.2012.681163>.
- Gerber, Alan S., Gregory A. Huber, David Doherty ve Conor M. Dowling. "The Big Five Personality Traits in the Political Arena." *Annual Review of Political Science* 14 (2011): 265–287. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051010-111659>.
- Gerber, Alan S., Gregory A. Huber, David Doherty, Conor M. Dowling ve Shang E. Ha. "Personality and Political Attitudes: Relationships Across Issue Domains and Political Contexts." *American Political Science Review* 104, no. 1 (2010): 111–133. <https://doi.org/10.1017/S00030554100000131>.
- Gerber, Alan S., Gregory A. Huber, David Doherty, Conor M. Dowling ve Shang E. Ha. "Personality Traits and Participation in Political Processes." *The Journal of Politics* 73, no. 3 (2011): 692–706. <https://doi.org/10.1017/S0022381611000399>.
- Graziano, William G. ve Richard M. Tobin. "Agreeableness: Dimension of Personality or Social Desirability Artifact?" *Journal of Personality* 70 (2002): 695–727.
- Ha, Seung-Jin, Sunghee Kim ve Sangjoon Jo. "Personality Traits and Political Participation: Evidence from South Korea." *Political Psychology* 34, sayı 4 (2013): 511–522.
- Karagöz, Yalçın. *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Lasswell, Harold D. *Psychopathology and Politics*. Chicago: University of Chicago Press, 1930.
- Lasswell, Harold D. *Power and Personality*. New York: W. W. Norton & Company, 1948.
- McCrae, Robert R. ve Paul T. Costa. "The Five-Factor Theory of Personality." *Handbook of Personality: Theory and Research içinde*. Ed. Oliver P. John, Richard W. Robins ve Lawrence A. Pervin. New York: Guilford Press, 2008. 159–181.
- McCrae, Robert R., and Paul T. Costa. *Personality in Adulthood: A Five-Factor Theory Perspective*. 2.baskı. New York: The Guilford Press, 2003.
- Mondak, Jeffery J. *Personality and the Foundations of Political Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511761512>.
- Mondak, Jeffery J. ve Karen D. Halperin. "A Framework for the Study of Personality and Political Behaviour." *British Journal of Political Science* 38, no. 2 (2008): 335–362. <https://doi.org/10.1017/S0007123408000173>.

- Mondak, Jeffery J., Matthew V. Hibbing, Damarys Canache, Mitchell A. Seligson ve Mary R. Anderson. "Personality and Civic Engagement: An Integrative Framework for the Study of Trait Effects on Political Behavior." *American Political Science Review* 104, no. 1 (2010): 85–110. <https://doi.org/10.1017/S0003055409990359>.
- Riemann, Reinhard, Alois Angleitner ve Jan Strelau. "Genetic and Environmental Influences on Personality: A Study of Twins Reared Together Using the Self- and Peer-Report NEO-FFI Scales." *Journal of Personality* 65, no. 3 (1997): 449–475. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00324.x>.
- Roberts, M.J.D., R. Connolly, J. Conley, ve J. Miller. "Digital Citizenship and the Big Five Personality Traits." *Informatics* 10, no. 3 (2023): 58. <https://doi.org/10.3390/informatics10030058>.
- Schultz, Duane P. *Theories of Personality*. Monterey, CA: Brooks/Cole Publishing Company, 1981.
- Strauss, John P., Mary L. Connerley ve Paula A. Ammermann. "The 'Threat Hypothesis,' Personality, and Attitudes Toward Diversity." *Journal of Applied Behavioral Science* 39, no. 1 (2003): 32–52. <https://doi.org/10.1177/0021886303039001002>.
- Vecchione, Michele ve Gian Vittorio Caprara. "Personality Determinants of Political Participation: The Contribution of Traits and Self-Efficacy Beliefs." *Personality and Individual Differences* 46, no. 4 (2009): 487–492. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.11.021>.
- Yavuz, Selahattin. "Hataları Ardışık Bağımlı (Otokorelasyonlu) Olan Regresyon Modellerinin Tahmin Edilmesi." *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 23, no. 3 (2009): 123–138.
- Winter, David G. "Personality and Political Behavior." *Oxford Handbook of Political Psychology* içinde. Ed. David O. Sears, Leonie Huddy ve Robert Jarvis. Oxford: Oxford University Press, 2003. 110–145.